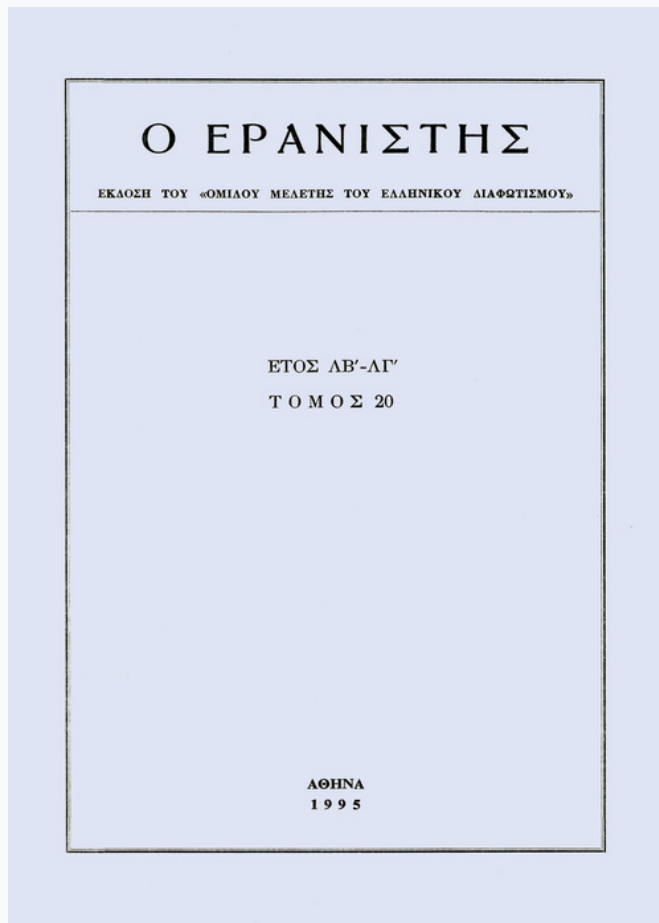

The Gleaner

Vol 20 (1995)

Χρονικά – Ειδήσεις

eranistes eranistes

doi: [10.12681/er.251](https://doi.org/10.12681/er.251)

To cite this article:

eranistes, eranistes. (1995). Χρονικά – Ειδήσεις: Η ΙΔ΄ Γενική Συνέλευση του ΟΜΕΔ
Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΟΜΕΔ των ετών 1993-1995
«Νεοελληνική παιδεία και κοινωνία». Το Συνέδριο του ΟΜΕΔ το αφιερωμένο στη μνήμη του Κ. Θ. Δημαρά
Επιστημονικό Συμπόσιο «Μνήμη Λέανδρου Βρανούση»
Βολταίρος: Τριακόσια χρόνια από τη γέννησή του
Ένα ερευνητικό πρόγραμμα με θέμα τον Νεοελληνικό Διαφωτισμό
Αναγγελία συνεδρίων και επιστημονικών συναντήσεων. *The Gleaner*, 20, 267-274. <https://doi.org/10.12681/er.251>

Χρονικά - Ειδήσεις

Η ΙΔ' ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ Ο.Μ.Ε.Δ.

Ἡ ΙΔ' Γ.Σ. τοῦ Ο.Μ.Ε.Δ. πραγματοποιήθηκε σὲ ἐπαγγελματικὴ συνεδρία τὴν 21η Δεκεμβρίου 1993 μὲ πρόεδρο τὸν κ. Ἀλκιβιάδη Μαργαρίτη καὶ θέματα ἡμερησίας διατάξεως: 1. Ἀπολογισμὸς ἀπερχομένου Διοικητικοῦ Συμβουλίου, 2. Ἐκθεση Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, 3. Ἐκλογή Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, 4. Μερικὴ ἀνανέωση τοῦ Δ.Σ., 5. Προτάσεις μελῶν.

Στὴν ἀρχὴ τῆς συνεδρίας, ὁ Γενικὸς Γραμματέας τοῦ Ὁμίλου κύριος Δημήτρης Ἀποστολόπουλος παρουσίασε τὴν Ἐκθεση πεπραγμένων τοῦ Δ.Σ. τῶν ἐτῶν 1991-1993. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἐκδόθηκε ὁ 19ος τόμος τοῦ περιοδικοῦ Ὁ Ἐργανιστῆς—ὑστερα ἀπὸ σιωπὴ ἑπτὰ ἐτῶν—, ὁργανώθηκε ἓνα Διεθνὲς Συνέδριο—τὸ πρῶτο στὴν ἱστορία τοῦ Ὁμίλου— μὲ θέμα «Νεοελληνικὴ παιδεία καὶ κοινωνία», ὁ Ο.Μ.Ε.Δ. συμμετείχε ἐνεργὰ στὶς συναντήσεις τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς *Société Internationale du 18e siècle*—τὸ 1991 στὸ Bristol καὶ τὸ 1992 στὴ Λισσαβόνα—, ἐνῶ τρία μέλη τοῦ Ὁμίλου ἔλαβαν μέρος μὲ ἐπιστημονικὲς ἀνακωνώσεις στὸ Διεθνὲς Συνέδριο τοῦ Διαφωτισμοῦ πὸν συνήλθε στὸ Bristol τῆς Μ. Βρετανίας τὸ καλοκαίρι τοῦ 1991.

Στὴ συνέχεια ὁ Γενικὸς Γραμματέας ἀναφέρθηκε στὶς προσπάθειες πὸν ἔγιναν τὴν τελευταία διετία γιὰ νὰ βελτιωθοῦν τὰ οικονομικὰ τοῦ Ο.Μ.Ε.Δ.—προσπάθειες πὸν ἀναλήφθηκαν παράλληλα μὲ ἐκεῖνες γιὰ τὴν ἀναγέννησίν του. Τὸν Μάιο τοῦ 1991 στὸ ταμεῖο τοῦ Ο.Μ.Ε.Δ. ὑπῆρχε

ὑπόλοιπο 400.000 δρχ. Στὸ διάστημα τῆς διετίας, ὑστερα ἀπὸ ἐνέργειες μελῶν τοῦ Δ.Σ., τὰ οικονομικὰ τοῦ Ὁμίλου γνώρισαν ἀνθησὴ ἀφοῦ ἐξασφαλίστηκαν ἐπιχορηγήσεις ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ ἰδιῶτες, ἀξήθησαν οἱ εἰσπράξεις ἀπὸ πωλήσεις ἐκδόσεών του, ἄρχισαν νὰ εἰσπράττονται καθυστερούμενες συνδρομές, μέλη του ἄρχισαν νὰ καταθέτουν δωρεές κτλ. Ἔτσι ὥστε τὸ ποσὸ τῶν 400.000 δρχ. νὰ φτάσει στὰ 11.000.000 δρχ.

Τέλος, ὁ Γ. Γραμματέας ἀναφέρθηκε στὶς δύο μεγάλες ἀπώλειες πὸν γνώρισε ὁ Ὁμίλος: τὸ θάνατο τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ ἐπιτίμου προέδρου τοῦ Ο.Μ.Ε.Δ. Κ. Θ. Δημαρᾶ καὶ τὸ θάνατο τοῦ Λεάνδρου Βρανούση, ἐπὶ σειρά ἐτῶν μέλους τοῦ Δ.Σ. Στὴ μνήμη τοῦ Κ. Θ. Δημαρᾶ ἀφιερώθηκε ὁ 19ος τόμος τοῦ περιοδικοῦ Ὁ Ἐργανιστῆς καὶ τὸ Διεθνὲς Συνέδριο πὸν ὁργανώθηκε τὸ περασμένο φθινόπωρο. Γιὰ νὰ τιμηθεῖ ἡ μνήμη τοῦ Λεάνδρου Βρανούση θὰ ὁργανωθεῖ Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο, τὶς λεπτομέρειες τοῦ ὁποῖου θὰ ἀποφασίσαι τὸ νέο Δ.Σ.

Μετὰ τὸν ἀπολογισμὸ τῶν ἐτῶν 1991-1993 διαβάστηκε ὁ Ἱσολογισμὸς καὶ ἡ Ἐκθεση τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς. Στὴ συνέχεια διεξήχθησαν οἱ ψηφοφορίες γιὰ τὴ σύνθεση τῆς Ε.Ε. καὶ τὴν ἀνανέωση τοῦ Δ.Σ. Σύμφωνα μὲ τὰ ἀποτελέσματα, στὴν Ε.Ε. ἐξελέγησαν οἱ Ἀγαμέμνων Τσελίκας, Πηνελόπη Στάθη καὶ Μάνος Χαριτίδης ἐνῶ στὸ Δ.Σ. οἱ Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος, Α. Γ. Ἀποστολόπουλος, Βασ. Σφυρόρας καὶ Κ. Λάππας.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ Ο.Μ.Ε.Δ. ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1993-1995

Μετά τις άρχαιρείσεις της 21.12.1993 τὰ παραμένοντα καὶ τὰ νεοεκλεγέντα μέλη τοῦ Δ.Σ. συνήλθαν καὶ συγκροτήθηκαν σὲ σώμα ὡς ἑξῆς: Βασ. Σφουρόερας Πρόεδρος, Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος Ἀντι-

πρόεδρος, Δ. Γ. Ἀποστολόπουλος Γενικός Γραμματέας, Παν. Μιχαηλάκης Ταμίας, Ἄννα Ταμπάκη Εἰδ. Γραμματέας, Φίλ. Ἡλιοῦ, Γ. Καραὶ καὶ Κ. Λάπτας μέλη.

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ»

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ Ο.Μ.Ε.Δ. ΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ

Ἀπὸ τὴν 29 Σεπτεμβρίου ὡς καὶ τὴν 1η Ὀκτωβρίου 1993 πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀθήνα, στὸ Ἀμφιθέατρο «Λεωνίδα Ζέρβας» τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν, τὸ Διεθνὲς Συνέδριο πὸν ὀργάνωσε ὁ Ο.Μ.Ε.Δ. γιὰ νὰ τιμήσει τὴ μνήμη τοῦ Κ. Θ. Δημαρᾶ.

Παρουσιάστηκαν 47 ἐπιστημονικὲς ἀνακονώσεις πὸν κάλεπταν ἕνα εὐρὸν φάσμα θεμάτων: ἀπὸ τὴν προσάθειες ἀναδιοργάνωσης τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωση καὶ ζητήματα παιδείας στὸν 15ο αἰῶνα ὡς τὴ σύγχρονη προβληματικὴ τῆς νεοελληνικῆς ἱστοριογραφίας.

Τρεῖς ἡμέρες, ἕξι συνεδρίες ἀφιερωμένες στὴ «Νεοελληνικὴ παιδεία καὶ κοινωνία», ἀρθρωμένες σὲ θεματικὲς ἐνότητες μὲ ἐπιγραφὰς ἀντλημένες ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Κ. Θ. Δημαρᾶ: «Μέσ' ἀπὸ τὰ ἐρείπια — Ἡ τουρκοκρατημένη Ἑλλάδα», «Στὸν αἰῶνα τῶν Φαναριωτῶν — Πνευματικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα», «Ἡ

νέα ἠθικὴ — Τὸ ἑλληνικὸ πρόβλημα», «Ὁ Κοραῖς καὶ ἡ ἐποχὴ του», «Λεξικογραφία καὶ Ἰδεολογία» κτλ.

Τὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου, πὸν ἐπιλογίζεται ὅτι θὰ κυκλοφορήσουν στὰ τέλη τοῦ 1995, θὰ δώσουν τελικὰ τὸ μέτρο τῆς ἐπιτυχίας τοῦ συνεδρίου.

Στὸ πλαίσιο τοῦ συνεδρίου παρουσιάστηκε ὁ 19ος τόμος τοῦ περιοδικοῦ Ὁ Ἐραμιστής — ἀφιερωμένος στὸν Κ. Θ. Δημαρᾶ — καὶ ὀργανώθηκε μὲ Ἐκθεση δημοσιευμάτων τοῦ τιμωμένου ἀπὸ ἀντίτυπα μὲ ἰδιόχειρες ἀφιερώσεις του: ἐκτέθηκαν 23 ἀντίτυπα ἔργων του μὲ ἀφιερώσεις σὲ 11 διαφορετικὰ πρόσωπα (βλ. ἀναλυτικὰ στοιχεῖα στὸν κατάλογο τῆς Ἐκθεσης).

Τὴν εὐθύνη τῆς ὀργάνωσης τοῦ συνεδρίου εἶχαν τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ο.Μ.Ε.Δ.: Φ. Ἡλιοῦ, Π. Α. Μιχαηλάκης, Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος καὶ ὁ ὑπογραφομένος.

Δ. Γ. Ἀποστολόπουλος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ «ΜΝΗΜΗ ΛΕΑΝΔΡΟΥ ΒΡΑΝΟΥΣΗ»

Δύο περίπου χρόνια μετὰ ἀπὸ τὸ θάνατο (20 Ἀπριλίου 1993) τοῦ Λεάνδρου Βρανοῦση ὁ Ὀμιλος Μελέτης τοῦ Ἑλληνικοῦ Διαφωτισμοῦ (Ο.Μ.Ε.Δ.) ὀργάνωσε ἐπιστημονικὸ συμπόσιο προκειμένου νὰ τιμήσει τὴ μνήμη τοῦ ἀνθρώπου πὸν ἐπίηξε ἰδρυτικὸ μέλος καὶ γιὰ σειρά

ἑτῶν μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ὀμίλου. Ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ ἔγινε στὸ ἀμφιθέατρο «Α. Ζέρβας» τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν στίς 10 καὶ 11 Μαΐου 1995. Παράλληλα λειτουργήσε ἔκθεση δημοσιευμάτων τοῦ τιμωμένου, μεταξύ τῶν ὁποίων ἐμφανίστηκε ἡ σχεδὸν ἑτοιμὴ

έξάτομη ανατύπωση της Ύφημεριδος τῆς Βιέννης (1791-1797) τοῦ Ρήγα, μὲ τὰ μακρὰ προλεγόμενα καὶ τὸν ἐξονχιστικό σχολιασμό—(ἐπιστέγασμα μιᾶς ὀλόκληρης ζωῆς ἀφιερωμένης στὴν ἔρευνα).

Ἡ θεματικὴ τῶν τριῶν συνεδριῶν τοῦ συμποσίου αὐτοῦ περιελάμβανε ἀνακρινώσεις παλαιότερων καὶ νεότερων ἐρευνητῶν ποὺ κατὰ τὸ μέγιστο μέρος τοὺς εἶχαν σχέση ἀμνηστῆ ἢ ἐμνηστῆ μὲ θέματα ποὺ ἀπασχόλησαν τὶς ἐρευνητικὲς ζητήσεις τοῦ Λεάνδρου Βρανούση. Συγκεκριμένα, ἀπὸ τὶς ἀνακρινώσεις ποὺ ἐντάσσονταν στὴ γενικὴ θεματολογία τῶν Φώτων, θεματολογία ποὺ κατέχει ἄλλωστε σημαντικὸ μέρος τῆς ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς τοῦ Βρανούση, ἄλλες ἀνακρινώσεις προσέγγισαν θέματα μὲ τὰ ὁποῖα πολλὲς φορὲς καταπίεστηκε ἐμπλοκτίζοντάς τα κάθε φορὰ μὲ νέα στοιχεῖα, ἐνῶ ἄλλες εἶχαν ὡς ἐπίκεντρό τους τὴν Ἡπειρο, χώρα ποὺ ἀποτελεῖ γιὰ τὸν Βρανούση—ὅπως εἰστοχα ἔχει ἐπισημανθεῖ— «ἓνα ἱστορικὸ ἰδεότυπο, ἓνα δρόμο πρόσληψης τῆς καθολικῆς ἱστορίας». Ἀπὸ τὸ συμπόσιο, τέλος, δὲν ἔλειψε καὶ ἀνακρίνωσις σχετικὴ μὲ τὰ προβλήματα τῆς Ἡπείρου κατὰ τὴν περίοδο τῆς Κατοχῆς, ἀνακρίνωσις ποὺ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἦταν μιὰ ἐπισημάνση γιὰ τὴν ἄλλη δράση τοῦ Βρανούση, γιὰ τὴν δράση τοῦ νεαρότερου ἐθνοσυμβούλου τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῆς Π.Ε.Ε.Α.

Μολονότι ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ (Β. Σφυρόρας, Φ. Ἡλιού, Α. Λάμπας, Π. Μιχαηλάκης) δὲν

εἶχε προτάξει ὡς σκοπὸ τοῦ συμποσίου τὴν προσέγγιση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Α. Βρανούση, πράγμα ἄλλωστε ἀδύνατο νὰ πραγματοποιηθεῖ μόνο μέσω τῶν ἀνακρινώσεων ἐνὸς συνεδρίου, διάφορες αἰτίες, ἐπιστημονικὲς καὶ μὴ, συνετέλεσαν ὥστε τὸ συμπόσιο αὐτὸ νὰ κινηθεῖ καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ τόσο μέσω τῶν ἀνακρινώσεων ὅσο καὶ μέσω κάποιων παρεμβάσεων ποὺ προήλθαν ἀπὸ τὶς ἀνακρινώσεις αὐτές.

Ἡ ἐρευνητικὴ φύση καὶ ὁ χαρακτήρας τῆς ἱστορικῆς μεθοδολογίας τοῦ Λεάνδρου Βρανούση ἦταν μιὰ συνεχῆς ἀνατροφοδότηση τῶν ἐργασιῶν του ποὺ εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνέκδοτων ποιημάτων του μὲ νέα στοιχεῖα ἢ ἀποτίμησις ἔτσι τοῦ βρανούσειου ἔργου φαίνεται ὅτι θὰ πάρει τὸν ἴδιο κοινωσιακὸ δρόμο, δρόμο συνεχοῦς ἀναφορᾶς καὶ προβληματισμοῦ. Ἐνα συνέδριο ἤδη ἀφιερώθηκε στὴ μνήμη του καθὼς καὶ στὴ μνήμη τοῦ Κ. Θ. Δημαρά («Οἱ εὐρωπαϊκὲς ιδέες καὶ ὁ ἀναγεννόμενος Ἑλληνισμός», Βόλος 27 Μαΐου 1993), ἓνα δεύτερο ἐπιστημονικὸ συμπόσιο ἀφιερώθηκε στὴ μελέτη τοῦ ἔργου του, ἓνα χρόνον μετὰ τὸ θάνατό του (αὐτὸ ποὺ ὀργάνωσε ἡ ἐπιστημονικὴ ἐταιρεία μελέτης «Φερῶν-Βελεστίνου-Ρήγα»: Ἀθήνα, 6 Ἰουνίου 1994), τώρα εἶχαμε τὴν τρίτη ἐκδήλωση στὴ μνήμη τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Α. Βρανούση. Οἱ ὀφειλές μας εἶναι ἀκόμα πολλὲς...

Π. Δ. Μιχαηλάκης

ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ: ΤΡΙΑΚΟΣΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ

«Ἀνῆκω στὴν Εὐρώπη, ἐὰν δὲν ἀνῆκω στὴ Γαλλία» (*J'appartiens à l'Europe, si je n'appartiens pas à la France*) ἀντέταξε ὁ Βολταίρος ὅταν ὁ Λουδοβίκος ΙΕ' τοῦ ἀπαγόρευσε νὰ ἐπιστρέψει στὸ Παρίσι. Φράση ποὺ ἐπιβεβαίωσε

στὴ συνέχεια ἡ ἱστορία: ὁ *François-Marie Arouet*, ποὺ νιοθέτησε ἀπὸ τὸ 1718 τὸ ψευδώνυμο *Voltaire*, ἓνας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ἐκπροσώπους τοῦ γαλλικοῦ Διαφωτισμοῦ, παραμένει ὡς σήμερα σημεῖο ἀναφορᾶς τῆς μαχόμενης σκέ-

νης σέ εὐρωπαϊκὸ ἂν ὄχι σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο. Πνεῦμα σπινθηροβόλο, χαορὶεν ἀλλὰ καὶ κανστικό, πνεῦμα ὀρητικό ποῦ τὸ διαπότισε τὸ κοσμοπολιτικό ιδεῶδες τοῦ 18ου αἰῶνα, ὁ Βολταῖρος ὑπερασπίστηκε σέ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς μακρᾶς ζωῆς του τὴν ἐλευθερία τῆς συνείδησης καὶ τὶς πανανθρώπινες ἀξίες.

Διακατεχόταν ἀπὸ μιὰ πραγματικὴ συγγραφικὴ «βουλιμία», ἀπὸ μιὰ οὐμανιστικὴ πολυπραγμοσύνη ποῦ τὸν ὥθησε νὰ θεραπεύσει ὅλα τὰ εἶδη: τὴν ποίηση καὶ τὸν πεζὸ λόγιο, τὸ ἱστοριογραφικὸ δοκίμιο, τὴν τραγικὴ μουσα, τὸν ἐπιστημονικὸ λόγιο, τέλος τὴ φιλοσοφία. Συγγραφέας μικρῶν κειμένων, διαλόγων, μύθων καὶ κειμένων πολιτικῆς ἐπικαιρότητας, ἐπῆρξε ἀκόμη συντάκτης πλήθους λημμάτων ποῦ προορίζε γιὰ τὰ ἀλφαβητικά του ἔργα, ὅπως λ.χ. τὸ *Dictionnaire philosophique*. Σέ αὐτὰ ἄς προσθέσουμε καὶ τὴν ἀλληλογραφία του ποῦ ξεπερᾶ τὶς εἴκοσι χιλιάδες ἐπιστολές.

Ὁ Βολταῖρος ἀξιώθηκε μιὰ μακρὰ ἂν καὶ ταραγμένη ζωὴ. Στὸ πολυπληθές ἔργο του διακρίνουμε ὡστόσο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παροιμιώδη καθαρότητα τοῦ ὕφους καὶ τὴν ὑπακοὴ στοὺς συμβατικὸς κανόνες τῆς κλασικιστικῆς αἰσθητικῆς, ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖο ποῦ τοῦ προσδίδει τὴ νεότητά του: ἡ γραφίδα ἦταν γι' αὐτὸν ἓνα ὄπλο δράσης. Μιὰ συνειδησιακὴ ἐκφραση τῆς ἐποχῆς του ἀπεικονίζεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο μέσα ἀπὸ τὰ γραπτὰ του, ἡ ὁποία διατηρεῖ στὰ μεζονα, θεμελιώδη ζητήματα τὴν ἐπικαιρότητά της καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἀπασχολήσει τὸν σύγχρονο κόσμο.

Τὸ 1994 ἔκλεισαν 300 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ μεγάλου στοχαστῆ καὶ φιλοσόφου (Παρίσι, 21 Νοεμβρίου 1694-30 Μαῖου 1778). Ἡ ἐπέτειος αὐτὴ ἔδωσε, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, τὸ ἔνασμα προκειμένου νὰ διοργανωθοῦν ἐνδιαφέροντες ἐκδηλώσεις σέ πολλές περιοχές τῆς

Γαλλίας καὶ στὴν Ἑλβετία (Ferney, Γενεύη). Ἡ πολυσημία τοῦ βολταϊρικῶ ἔργου, στὴν ὁποία ἀναφέρθηκα, ἀντικατοπτρίστηκε στὴν ποικιλία τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων: κριτικὲς ἀναγνώσεις κειμένων του, παραστάσεις καὶ διασκευὲς θεατρικῶν καὶ μὴ ἔργων του, βιογραφικὲς προσεγγίσεις, κύκλοι συζητήσεων γιὰ τὰ φιλοσοφικὰ προβλήματα ποῦ ἀπασχόλησαν τὴ σκέψη του, μὲ προεξάρχουσα τὴν ἔννοια τῆς ἀνοχῆς (*tolerance*). Ἀναλυτικὲς πληροφορίες ἀντλοῦμε ἀπὸ τὸ ἐνημερωτικό φυλλάδιο *Célébrations nationales 1994*, ποῦ ἐξέδωσε ἡ Διεύθυνση τῶν Ἀρχεῶν τῆς Γαλλίας.

Θὰ σταθῶ στὴν ἐξαιρετικὴ ἔκθεση «*Voltaire et l'Europe*», ἡ ὁποία διοργανώθηκε στὸ *Musée de la Monnaie*, στὸ Παρίσι. Προῖόν συνεργασίας σημαντικῶν μελετητῶν τοῦ 18ου αἰῶνα καὶ ἱστορικῶν τῆς τέχνης, ἡ ἔκθεση πέτυχε μὲ τὸν καλύτερο τρόπο τὸ στόχο της, νὰ διαφωτίσει δηλαδὴ τὸν ἐπισκέπτη της γιὰ τὸ πνευματικὸ ὁδοιπορικὸ τοῦ Βολταῖρου καὶ τὶς διαδοχικὲς του μετακινήσεις στὶς μεγάλες πρωτεύουσες τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου, παρέχοντάς του ἐκ παραλλήλου μιὰ αἴσθηση τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῆς περιόδου: ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ νεαροῦ *courtisan*, τὴν ἔντονη πνευματικὴ ζωὴ του κοντὰ στὴν «ἀδύνη» *Émilie du Châtelet* περνοῦμε διαδοχικὰ στὴν ἐμπειρία τῆς Ἀγγλίας, στὴν παραμονὴ του στὶς αὐλὲς τῶν φωτισμένων ἡγεμόνων, τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Β' καὶ τῆς Μεγάλης Αἰκατερένης, στὴν ἐμπειρία τῆς Ἑλβετίας, ὡς τὰ ὅστερα χρόνια τοῦ Ferney. Ἡ τελευταία αἴθουσα ἀφιερωμένη στὶς μεταθανάτιες ἀπεικονίσεις (προτομές) τοῦ φιλοσόφου, παεῖχε τὴ δυνατότητα νὰ παρατηρήσει κανεὶς πόσο οἱ ιδεολογικὲς μεταλλαγὲς καθορίζουν κάθε φορὰ τὴν καλλιτεχνικὴ ἐρμηνεία. Ὁ καλαισθητὸς κατάλογος τῆς ἐκ-

θεσης με τίτλο *Voltaire et l'Europe, Exposition, Bibliothèque Nationale de France / Monnaie de Paris. Préfaces de Jean Favier et Pierre Consigny. Introduction de René Pomeau. Édité et présenté par Françoise Blechet avec la collaboration de Marie-Odile Germain* (Παρίσι - Βρυξέλλες 1994), συμπλήρωνε με αναλυτικά σχόλια την περιήγηση και πρόσφερε στον επισκέπτη αλλά και στον ειδικό μελετητή ένα εύληπτο ντοκουμέντο.

Ασφαλώς μία από τις πιο σημαντικές στιγμές του έπεταικωδ έορτασμού στάθηκε η διοργάνωση του Διεθνούς Συνεδρίου α'Ο Βολταίρος και οι άγώνες του» (*Voltaire et ses combats*), που έλαβε χώρα στην Όξφόρδη και στο Παρίσι (29 Σεπτ. - 5 Όκτ. 1994). Τελούσε υπό την αίγίδα των Πανεπιστημίων της Όξφόρδης και του Παρισιού και πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή του Υπουργείου Παιδείας της Γαλλίας, της Βρετανικής Ακαδημίας (*British Academy*) και της *Voltaire Foundation*, με έδρα την Όξφόρδη. Το Συνέδριο προσέλαβε το ενδιαφέρον μελετητών του Διαφωτισμού από όλον τον κόσμο.

Η έναρξη των εργασιών έγινε με πανηγυρικό τρόπο στο *Sheldonian Theatre* της Όξφόρδης, που βρίσκεται στον περίβολο του κεντρικού κτιρίου της Βοδλεϊανής βιβλιοθήκης, ενώ οι συνεδρίες έλαβαν χώρα σε αίθουσες του *Ashmolean Museum* και της *Taylor Institution*. Στο Παρίσι, οι εργασίες έλαβαν χώρα στη Σορβόννη και σε αίθουσες της *École des Chartes*.

Οι θεματικές ενότητες του Συνεδρίου ήταν οι ακόλουθες:

1. Le modèle anglais (Το άγγλικό παράδειγμα), μικρή ένότητα όπου σχολιάστηκαν όρισμένες μόνον επιδράσεις της άγγλικής σκέψης στο βολταιρικό έργο, 2. Formes du combat voltairien

(Μορφές του βολταιρικού άγώνα), όπου αναλήθηκαν κυρίως τα όφολογικά χαρακτηριστικά και οι λογοτεχνικές φόρμες που υιοθέτησε ο Βολταίρος στα μαχητικά του κείμενα, 3. L'approche alphabétique ('Η άλφαβητική προσέγγιση), όπου δόθηκε κυρίως έμφαση στη μελέτη του Φιλοσοφικού του Λεξικού (*Dictionnaire philosophique*), 4. Stratégies éditoriales et statut de l'homme de lettres ('Εκδοτικές στρατηγικές και ή θέση του λογίου), μικρή σε παρεμβάσεις ένότητα, όπου τέθηκαν ζητήματα σχετικά με τη διακίνηση του βιβλίου, με τη λογοκρισία και την κρύφια (*clandestine*) διάδοση των έργων του Βολταίρου καθώς και με την παρουσία τους στα άναγνωστήρια (*cabinets de lecture*) κατά τον 18ο αιώνα, 5. Justice et tolérance (Δικαιοσύνη και άνοχή)· εδώ επικεντρώθηκε το ενδιαφέρον στην έννοια της άνοχής-tolérance, με άφορμή την υπόθεση *Calas* και τον προτεσταντισμό, 6. Voltaire et l'infâme ('Ο Βολταίρος και ή έννοια του άισχρού-infâme) και 7. Voltaire défenseur de Dieu ('Ο Βολταίρος ύπερασπιστής του θείου), ένότητες με μικρό αριθμό παρεμβάσεων, όπου έχοντας ως άφετηρία προβληματισμό τη γνωστή ρήση του φιλοσόφου (*écrire l'infâme*) μελετήθηκαν οι όδοι επανόκτησης του θρησκευτικού λόγου και προσεγγίστηκαν στοιχεία της κριτικής που άσκησε ο γάλλος φιλόσοφος προς τις άλλες θρησκείες, 8. Ennemis et alliés de Voltaire ('Εχθροί και σύμμαχοι του Βολταίρου), ένότητα στην όποία τέθηκαν ερωτήματα σχετικά με τους «άντιφιλοσόφους», τις ύπαρκτες συμμαχίες και τις βαθύτερες διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των φιλοσόφων, 9. Les polémiques de la postérité ('Η πολυεμική των μεταγενεστέρων), όπου επιχειρήθηκαν προσεγγίσεις του τρόπου δεξίωσης του βολταιρικού στοχασμού, της κριτικής στά-

σης ή και της απόρριψής του στον εθρότερο ευρωπαϊκό χώρο από τα τέλη του 18ου αιώνα και κυρίως κατά τη διάρκεια του 19ου αι., 10. Philosophie de l'histoire et histoire philosophique (Φιλοσοφία της ιστορίας και φιλοσοφική ιστορία), πλούσια ένότητα όπου ακούστηκαν ανακοινώσεις για την οδυσώδη παρέμβαση του Βολταίρου στον ιστοριογραφικό λόγο, τις ερμηνευτικές οδούς που ακολούθησε, την «πολιτισμική ιστορία» που εισήγαγε, τις σχέσεις του με άλλους σύγχρονούς του ιστορικούς καθώς και την επίδραση που άσκησε στη μεταγενέστερη ευρωπαϊκή ιστοριογραφία, 11. Théâtre et propagande philosophique (Θέατρο και φιλοσοφική προπαγάνδα), όπου αναλύθηκαν οι δραματογραφικοί του κώδικες και έγιναν αναφορές στην πρόσληψη των τραγωδιών του σε άλλες χώρες και παιδείες.

Τόσο στην Ώξφόρδη όσο και στη συνέχεια στο Παρίσι, το Συνέδριο πλαισιώθηκε από αξιόλογες παράλληλες εκδηλώσεις: μουσική άκρόαση στο *Sheldonian Theatre* με έργα εποχής από το συγκρότημα *Orchestra of the Age of Enlightenment*, έκθεση βιβλίων με θέμα τις εκδόσεις του Φιλοσοφικού Λεξικού

στο *Worcester College*, εικαστική έκθεση στο *Ashmolean Museum* με θέμα «*Drawings by contemporaries of Voltaire*», επίσκεψη στις αίθουσες του 18ου αιώνα στο Λούβρο, παράσταση του έργου *La femme qui a raison* στο *Αμφιθέατρο Richelieu* της Σορβόνης. Τέλος, η *Comédie-Française* πρόσφερε στους συνέδρους ένα «*Divertissement Voltaire*» στο θέατρο του *Vieux-Colombier*, με απαγγελίες από χαρακτηριστικά αποσπάσματα έργων του. Άξια ιδιαίτερης μνείας είναι και η ερευνητική εργασία εισαγωγής και επεξεργασίας στον *H/Y* του Φιλοσοφικού Λεξικού, της οποίας οι εφαρμογές επιδείχθηκαν στους χώρους του Συνεδρίου. Υπεύθυνη του παραπάνω έργου, το οποίο πρόκειται σύντομα να διαθεθεί στην αγορά σε μαθητική μορφή, είναι η κυρία *Christianne Mervaud*.

Τα Πρακτικά της Συνάντησης αυτής, η οποία εύλογα μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολύ επιτυχημένη, θα δημοσιευθούν σε ειδικό τόμο της σειράς *Studies on Voltaire and the 18th Century*.

Άννα Ταμπάκη

ΕΝΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ

Ἡ Γενική Γραμματεία Ἐρευνας καὶ Τεχνολογίας, ὕστερα ἀπὸ προκήρυξη, ἀποφάσισε νὰ χρηματοδοτῆσει ἕνα ἐρευνητικὸ πρόγραμμα ποὺ ἔχει ὡς σκοπὸ νὰ προωθῆσει τὴν ἔρευνα γιὰ τὸν Νεοελληνικὸ Διαφωτισμὸ μὲ τελικὸ στόχο νὰ παρουσιαστοῦν συστηματικὰ ὅλα τὰ ὡς σήμερα πορίσματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας μὲ τὴ μορφή ἑνὸς κριτικοῦ λεξικοῦ. Τὰ λήμματα θὰ παρουσιαστοῦν μὲ τὸπο λιτὸ καὶ εὐλόγητο ἀλλὰ καὶ μὲ παράθεση βιβλιογραφίας, ὥστε τὸ ἔργο νὰ

χρησιμοποιηθεῖ ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς εἰδικούς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γενικῆς παιδείας κοινὸ καὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τῶν σχολείων δευτεροβάθμιας καὶ τριτοβάθμιας ἐκπαίδευσης, ὅπου διδάσκεται ὁ Νεοελληνικὸς Διαφωτισμὸς. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι παρόμοιο λεξικό, μολοντὶ ἦταν πάγια αἴτημα τῆς ἐπιστημονικῆς κοινότητος, δὲν ἔχει ποτὲ ὡς τώρα γίνεи.

Τὸ Πρόγραμμα ποὺ φέρει τὸν τίτλο «Νεοελληνικὸς Διαφωτισμὸς: Οἱ ἰδέες - Τὰ πρόσωπα - Οἱ συλλογικοὶ φορεῖς -

Τὰ ἔργα) θὰ ἐκπονηθεῖ ἀπὸ μέλη τοῦ Κέντρου Νεοελληνικῶν Ἑρευνῶν τοῦ Ἑθνικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν καὶ τοῦ Τομέα Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων καὶ θὰ πλαισιωθεῖ ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους μελετητὲς τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ —οἱ περισσότεροι μέλη τοῦ Ο.Μ.Ε.Α.— οἱ ὁποῖοι θὰ κληθοῦν νὰ συμβάλουν στὴν ἐπιστημονικὴ

αὐτὴ προσπάθεια ποὺ πρόκειται νὰ ὁλοκληρωθεῖ σὲ τρία χρόνια. Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος «Γνώση» ἔχει ἀναλάβει τὴν ἔκδοση τοῦ λεξικοῦ.

Ἐπιστημονικὸς ἐπεύθυνος τοῦ Προγράμματος εἶναι ὁ Δημήτρης Γ. Ἀποστολόπουλος, Γενικὸς Γραμματέας τοῦ Ο.Μ.Ε.Α.

Π. Δ. Μιχαηλίδης

ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ

1-5 June 1995: USA, Crawfordsville, Indiana.

Meeting of the North American Association for the Study of Jean-Jacques Rousseau

Melissa Burler, Department of Political Science, Wabash College, Crawfordsville, IN 47933. USA.

21-24 June 1995: Ireland, Dublin

International conference to mark the 250th anniversary of the death of Jonathan Swift

Ian Campbell Ross or Patrick Kelly, Department of Modern History, Trinity College Dublin, Dublin 2, Ireland.

10-12 juillet 1995: France, Haute-Marne

Société Diderot: La Matière dans l'Encyclopédie

Sylviane Albertan-Coppola, 9 rue d'Herbouville, 76000 Rouen, ou Anne-Marie Chouillet, 7 route de la Reine, 92100 Boulogne, France.

23-29 July 1995: Germany, Münster
Neuvième congrès international des Lumières / Ninth international congress on the Enlightenment

Werner Schneiders, Philosophisches

Seminar, Universität Münster, 4400 Münster, Germany.

28 July-2 August 1995: UK, Aberdeen

University of Aberdeen quicentennial conference: Jacobitism, Scotland and the Enlightenment

Joan Pittock Wesson, Centre for Cultural History, University of Aberdeen, Humanities Manse, Aberdeen AB9 2UB, Scotland.

Automne 1995: France, Paris

Centre de recherches sur les littératures modernes et contemporaines de l'Université Blaise Pascal, Clermont-Ferrand: L'Europe des 'politesses' et le 'caractère' des nations — regards croisés

Alain Montandon, Université Blaise Pascal, UFR Lettres, 29 boulevard Gergovia, 63037 Clermont-Ferrand Cedex 1, France.

21-23 septembre 1995: France, Chambéry

Colloque franco-italien: Papes et papauté au XVIIIe siècle / Papi e papato nel XVIII secolo

Philippe Koeppl, Université de Savoie, Faculté des Lettres, B.P. 1104,

73011 Chambéry Cedex, France.

Lionello Sozzi, Dipartimento di Scienze letterarie e filologiche, Università degli studi, Via S. Ottavio 20, 10124 Turin, Italie.

27 septembre - 3 octobre 1995: France, Montmorency

Seconde colloque international de Montmorency: J.-J. Rousseau — politique et nation

Robert Thiery, Musée J.-J. Rousseau, 4 rue de Montlouis, 95160 Montmorency, France.

22-24 octobre 1995: France, Grenoble
Homère en France après la querelle (1715-1880)

Catherine Volpilhac-Augier, 27 rue de la Piale, L'Etang, 63530 Chantat, France.

16-17 novembre 1995: Switzerland, Lausanne

Institut Benjamin Constant: Les Con-

ditions de la vie culturelle en Suisse romande au temps des Lumières

Institut Benjamin Constant. Université de Lausanne, Bâtiment central, 1015 Lausanne, Suisse.

Spring 1996: USA, Boston, Mass.

Museum of Fine Arts, Boston: Silver and silversmithing in New England, 1620-1815

Jeannine Falino, Department of American Decorative Arts and Sculpture, Museum of Fine Arts, Boston, 465 Huntington Avenue, Boston, MA 02115.

26-31 March 1996: USA, Austin, Texas
Meeting of the American Society for Eighteenth-Century Studies

Jeffrey Smitten, ASECS, USU CC 108, Utah State University, Logan, UT 84322-3730, USA.

(Πηγγή: Bulletin d'information τῆς ISECS/SEIDS)